

CHIẾN TRANH THẾ GIỚI THỨ NHẤT (1914-1918)

1. Tóm tắt lý thuyết

1.1. Nguyên nhân của chiến tranh

a. Nguyên nhân sâu xa

- Sự phát triển không đều về kinh tế và chính trị của chủ nghĩa tư bản cuối XIX đầu XX đã làm thay đổi sâu sắc tương quan lực lượng giữa các nước đế quốc:

+ Các nước đế quốc “già” (Anh, Pháp) có hệ thống thuộc địa rộng lớn.

+ Các nước đế quốc “trẻ” không có hoặc có rất ít thị trường, thuộc địa.

⇒ Mâu thuẫn giữa các đế quốc về vấn đề thuộc địa ngày càng sâu sắc, nhiều cuộc chiến tranh cục bộ nhằm tranh giành thuộc địa đã diễn ra: Chiến tranh Anh – Bồ-đô (1899 – 1902), chiến tranh Nga – Nhật (1904 – 1905), ...

- Đầu thế kỉ XX, ở châu Âu đã hình thành hai khối đế quốc đối lập nhau gay gắt:

+ Phe Liên minh: Đức – Italia – Áo-Hung.

+ Phe Hiệp ước: Anh – Pháp – Nga.

⇒ Cả hai khối đế quốc đều ôm mộng xâm lược, cướp đoạt lãnh thổ của nhau.

Hình 1: Lược đồ hai khối quân sự trong chiến tranh thế giới thứ nhất

b. Nguyên nhân trực tiếp

- 28/6/1914, Thái tử Áo – Hung bị ám sát tại Xéc-bi ⇒ giới quân phiệt Đức, Áo chớp cơ hội đó để gây chiến tranh.

1.2. Diễn biến của chiến tranh

a. Giai đoạn thứ nhất (1914 - 1916)

- Chiến tranh bùng nổ

- 28/6/1914, Hoàng thân thừa kế ngôi vua Áo- Hung bị ám sát

- 28/7/1914, Áo-Hung tuyên chiến với Xéc-bi.
- 1/8/1914, Đức tuyên chiến với Nga.
- 3/8/1914, Đức tuyên chiến với Pháp
- 4/8/1914, Anh tuyên chiến với Đức.

=> Chiến tranh thế giới bùng nổ diễn ra trên 2 mặt trận Đông Âu và Tây Âu

- 1914 ở phía Tây, ngay đêm 3/8 Đức tràn vào Bỉ, đánh sang Pháp. Cùng lúc ở phía Đông, Nga tấn công Đông Phổ. Đức chiếm được Bỉ, một phần nước Pháp uy hiếp thủ đô Pa-ri. Cứu nguy cho Pa-ri.

- 1915 Đức, Áo- Hung dồn toàn lực tấn công Nga. Hai bên ở vào thế cầm cự trên một mặt trận dài 1200 km.

- 1916 Đức chuyển mục tiêu về phía Tây tấn công pháo đài Véc-doong. Đức không hạ được Véc-đoong, 2 bên thiệt hại nặng.

=> Những năm đầu Đức, Áo - Hung giữ thế chủ động tấn công. Từ cuối 1916 trở đi. Đức, Áo - Hung chuyển sang thế phòng ngự ở cả hai mặt trận Đông Âu, Tây Âu.

b. Giai đoạn thứ 2 (1917 - 1918)

- 2/1917 cách mạng dân chủ tư sản ở Nga thành công. Chính phủ tư sản lâm thời ở Nga vẫn tiếp tục chiến tranh.

- 2/4/1917 Mĩ tuyên chiến với Đức, tham gia vào chiến tranh cùng phe Hiệp ước. Có lợi hơn cho phe Hiệp ước.

- Trong năm 1917 chiến sự diễn ra trên cả 2 Mặt trận Đông và Tây Âu. Hai bên ở vào thế cầm cự.

- 11/1917 cách mạng tháng Mười Nga thành công. Chính phủ Xô viết thành lập

Hình 2: Cách mạng tháng Mười Nga thành công

- 3/3/1918 chính phủ Xô viết ký với Đức Hiệp ước Bơ-rét Li-tốp. Nga rút khỏi chiến tranh

- Đầu 1918 Đức tiếp tục tấn công Pháp. Một lần nữa Pa-ri bị uy hiếp

- 7/1918 Mĩ đổ bộ vào châu Âu, chớp thời cơ Anh - Pháp phản công. Đồng minh của Đức đầu hàng: Bungari 29/9, Thổ Nhĩ Kỳ 30/Mười, Áo - Hung 2/11

- 9/11/1918 cách mạng Đức bùng nổ. Nền quân chủ bị lật đổ

- 1/11/1918 chính phủ Đức đầu hàng. Chiến tranh kết thúc

Hình 3: Đức kí hiệp định đầu hàng, kết thúc chiến tranh thế giới thứ nhất

1.3. Kết cục của cuộc chiến tranh thế giới thứ nhất

- Hậu quả của chiến tranh

+ Chiến tranh thế giới thứ nhất kết thúc với sự thất bại của phe Liên Minh, gây nên thiệt hại nặng nề về người và của.

- Mười triệu người chết.
- 20 triệu người bị thương.
- Chiến phí 85 tỉ đô la.

+ Các nước Châu Âu là con nợ của Mỹ.

+ Bản đồ thế giới thay đổi.

+ Cách mạng tháng Mười Nga thành công đánh dấu bước chuyển lớn trong cục diện thế giới.

- Tính chất: Chiến tranh thế giới thứ nhất là cuộc chiến tranh đế quốc phi nghĩa.

2. Luyện tập

Câu 1: Nguyên nhân sâu xa và duyên cớ của Chiến tranh thế giới thứ nhất là gì?

Gợi ý trả lời

- Nguyên nhân sâu xa:

- Sự phát triển không đều của các nước đế quốc, mâu thuẫn giữa các đế quốc về thuộc địa ngày càng gay gắt (trước tiên là giữa đế quốc Anh với đế quốc Đức) là nguyên nhân cơ bản dẫn đến chiến tranh.
- Sự tranh giành thị trường thuộc địa giữa các đế quốc với nhau.

- Nguyên nhân trực tiếp:

- Sự hình thành hai khối quân sự đối lập, kình địch nhau.
- Duyên cớ: 28/6/1914 Hoàng thân thừa kế ngôi vua Áo-Hung bị ám sát tại Bô-xni-a (Xéc bi). Nhân cơ hội đó Đức hùng hổ bắt Áo phải tuyên chiến với Xéc-bi.
- Ngày 01/08/1914 Đức tuyên chiến với Nga

=> Chiến tranh bùng nổ và nhanh chóng trở thành chiến tranh thế giới

- Ngày 28/07/1914 Áo - Hung tuyên chiến với Xecbi
- Ngày 03/08/1914 Đức tuyên chiến với Pháp
- Ngày 04/08/1914 Anh tuyên chiến với Đức

Câu 2: Nét nổi bật trong giai đoạn thứ hai của cuộc chiến tranh là gì? Vì sao Mĩ tham gia chiến tranh muộn?

Gợi ý trả lời

- Nét nổi bật trong giai đoạn thứ hai của cuộc chiến tranh:

- Tháng 2-1917 Cách mạng Dân chủ tư sản Nga thành công buộc Mĩ tham gia chiến tranh (4-1917), tháng 7-1917, 65 vạn quân Mĩ đổ bộ vào châu Âu có lợi cho phe Hiệp ước
- Tháng 11-1917 Cách mạng tháng Mười Nga thành công, tháng 3-1917 Nga rút khỏi chiến tranh.
- Tháng 7-1918 Anh, Pháp bắt đầu phản công đức thua trận liên tiếp, và rút khỏi Pháp, Bỉ...
- 11-11-1918, Đức kí hiệp ước đầu hàng không điều kiện. Chiến tranh kết thúc với sự thất bại hoàn toàn của phe Liên minh.

- Mĩ tham chiến muộn vì:

- Lúc đầu Mĩ giữ thái độ “trung lập”, thực ra Mĩ muốn lợi dụng chiến tranh để buôn bán vũ khí kiếm lời.
- Đến năm 1917 Mĩ tham gia chiến tranh và đứng về phe Hiệp ước với mục đích:
- Được chia lợi nhuận nhiều hơn sau khi chiến tranh kết thúc
- Ngăn chặn phong trào cách mạng thế giới đang lan rộng.

Câu 3: Chiến tranh thế giới thứ nhất để lại những hậu quả gì?

Gợi ý trả lời

- Thiệt hại về người: 13,6 triệu người chết và khoảng 20 triệu người bị tàn phế.

- Thiệt hại về vật chất: Nhiều thành phố, làng mạc, đường sá, cầu cống, nhà máy bị phá hủy. Thiệt hại vật chất lên tới 338 tỷ USD. Số tiền các nước tham chiến chi phí cho chiến tranh vào khoảng 85 tỷ USD.

- Làm tổn thương về tâm lý cho nhiều thế hệ tại Châu Âu.

- Châu Âu tụt hậu và vai trò lãnh đạo mà Châu Âu đảm đương trong hơn 300 năm đã dần dần chuyển sang bên kia đại dương cho nước Mỹ.

- Trong quá trình chiến tranh, thắng lợi của Cách mạng tháng Mười Nga và việc thành lập Nhà nước Xô viết đánh dấu bước chuyển lớn trong cục diện chính trị thế giới.

3. Kết luận

Bài học trình bày nguyên nhân, diễn biến và kết cục của chiến tranh thế giới thứ nhất